

Jak je to se spoluodpovědností za uložení pokutu?

Jak se v praxi projevuje vliv sankční směrnice na zákon o zaměstnanosti? Kdy a jakým způsobem jsou, v případech nelegální práce, dodavatelé spoluodpovědní za pokutu uloženu subdodavatelům? Kdy za ni ručí? A co všechno mohou po rozhodnutí Úřadu práce hradit?

V případě, že Úřad práce udělí pokutu právnické či fyzické osobě za výše uvedený přestupek či správní delikt, je nejen povinná uhradit pokutu, ale je také povinná uhradit cizinci dlužnou odměnu a náklady související s jejím doručením.

Dne 5. ledna 2012 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. 1/2012 Sb., kterým se do českého právního řádu, zejména do zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zaměstnanosti“ či „ZoZ“) transponovala směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (dále jen „sankční směrnice“).

Tento článek se bude věnovat hlavně nové úpravě spoluodpovědnosti dodavatelů za uložení pokutu subdodavatelům – ručení, avšak pro správné pochopení věci je třeba si nejdříve nastínit i další nové zákonné definice transponované do zákona o zaměstnanosti sankční směrnici.

Nová definice nelegální práce
Jednou ze základních změn je nová definice nelegální práce. Nové je

tak v ustanovení § 5 písm. e) bod 3 ZoZ upraveno, že nelegální práci se rozumí, pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu bez platného povolení k pobytu na území České republiky, je-li podle zvláštního právního předpisu vyžadováno.

Je nutné zmínit, že již před transpozicí sankční směrnice do zákona o zaměstnanosti bylo možné sankcionovat nelegální práce cizinců, kteří neměli povolení k pobytu v České republice. Nebylo to řečeno takto explicitně, jako je tomu v současné právní úpravě, ale ze zákonných ustanovení (§ 89, § 92, § 100 odst. 1 písm. c), d) ZoZ) již tato forma nelegální práce vyplývala. Každý výkon práce bez povolení k pobytu je totiž zároveň i výkonem práce bez povolení k zaměstnání a znaky nelegální práce tak byly naplněny již dříve.

Nicméně i tak má tato „rozšířená, nová“ úprava nelegální práce svůj důvod pro její explicitní definici a to zejména u otázky spoluodpovědnosti

ti dodavatelů za uložení pokutu subdodavatelům – ručení, která se vztahuje pouze k této skutkové podstatě nelegální práce, tj. nelegální práce bez platného povolení k pobytu (§ 5 písm. e) bod 3 ZoZ).

Nová úprava ručení za pokutu a rizika s ní spojená
Ohledně nové úpravy spoluodpovědnosti dodavatelů za uložení pokutu subdodavatelům – ručení je třeba úvodem poznamenat, že ručení, in stricto sensu, je typické spíše pro právo soukromé. Toto ručení má však odlišnou povahu a to nejen proto, že se jedná o ručení ve veřejném právu.

Jak vyplývá ze zákona o zaměstnanosti (§ 141a odst. 1 ZoZ), ručí za úhradu pokuty uložené za přestupek podle § 139 odst. 1 písm. f) nebo za správní delikt podle ustanovení § 140 odst. 1 písm. e) právnická nebo fyzická osoba, které právnická nebo fyzická osoba, jež umožnila cizinci výkon nelegální

práce podle § 5 písm. e) bodu 3, poskytl v rámci obchodního vztahu plnění jako subdodavatel přímo nebo prostřednictvím jiné osoby; stejně ručí i prostředník.

Jedná se tak o případ, kdy pravomocně uloženou pokutu sankcionovaná právnická nebo fyzická osoba neuhradí. Je nutné si také uvědomit, že ručení nevznikne automaticky, ale pouze v případě, pokud o nelegální práci podle ustanovení § 5 písm. e) bod 3 tyto osoby věděly či vědět měly a mohly, což bude vždy předmětem dokazování v řízení o určení ručení.

Zde by bylo vhodné doporučit dodavatelům jistou míru obezřetnosti při sjednávání dodávek od subdodavatele a snažit se tak předcházet případným sporům například vyžádáním si dokumentace prokazující legálnost práce zaměstnanců subdodavatele.

Dalším zajímavým aspektem tohoto institutu je fakt, že za neuhrazenou pokutu může v jednom případě ručit víc fyzických nebo právnických osob, přičemž poměr na ručení těchto osob bude stanoven rozhodnutím Úřadu práce, dle ustanovení § 141a odst. 2 ZoZ. Základem pro toto rozhodnutí budou zjištění učiněná orgány inspekce práce ve správním řízení.

Dochází zde tak k paradoxní situaci, kdy o uložení pokuty za přestupek či správní delikt za umožnění výkonu nelegální práce dle § 5 písm. e) bod 3 rozhoduje oblastní inspektorát práce, ale o samotném určení ručení či poměru ručení, v případě více účastníků, rozhoduje Úřad práce. Jistě by bylo v praxi přínosnější, kdyby oba kroky spadaly pod jeden z orgánů.

Jak probíhá řízení před Úřadem práce

Z procesní stránky věci je řízení o určení ručení řízením správním, které Úřad práce zahájí nejpozději do 90 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za přestupek podle § 139 odst. 1 písm. f) ZoZ nebo za správní delikt dle § 140 odst. 1 písm. e) ZoZ vydaný oblastním inspektorátem práce.

Rozhodnutí je v právní moci jestliže bylo oznámeno, tj. doručeno stejnopisem písemného vyhotovení do vlastních rukou nebo ústním vyhlášením (nestanoví-li zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve zně-

ni pozdějších předpisů, dále jen „s.ř.“; jinak, má ústní vyhlášení účinky oznámení pouze v případě, že se účastník současně vzdá nároku na doručení písemného vyhotovení rozhodnutí) a proti kterému nelze podat odvolání.

V rámci následného správního řízení rozhodne Úřad práce o tom, zda tu ručení je a popř. kdo je ručitelem. Proti takovému rozhodnutí je možné ve lhůtě do 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí podat odvolání dle ustanovení § 81 a násl. s.ř., jinak se stane toto rozhodnutí pravomocné a vykonatelné.

Co všechno je nutné uhradit

V případě, že Úřad práce udělí pokutu právnické či fyzické osobě za výše uvedený přestupek či správní delikt, je nejen povinná uhradit pokutu, ale je také povinná uhradit cizinci dlužnou odměnu a náklady související s jejím doručením.

I zde je umožněno Úřadu práce, aby určil ručitele, který/kterí budou na základě takového rozhodnutí povinni uhradit cizinci odměnu, včetně nákladů souvisejícím s jejím doručením. Zákon o zaměstnanosti stanoví, že odměna odpovídá výši základní měsíční sazby minimální mzdy za každý měsíc trvání výkonu nelegální práce cizince bez povolení k pobytu.

V ustanovení § 141b odst. 2, věta druhá ZoZ je pak také upravena vratitelná právní domněnka, která stanoví, že se má za to, že cizinec vykonával práci tři měsíce. Reálně si lze totiž představit, že bude velmi těžké zjistit skutečný stav délky trvání výkonu takové nelegální práce a že zejména právnická či fyzická osoba a cizinec budou tvrdit každý něco jiného – cizinec, aby dostal zaplacen co nejvíce a právnická nebo fyzická osoba, aby nemusela hradit vyšší odměnu, než je nutno a zejména pak také, aby tato skutečnost neměla vliv na výši pokuty udělenou oblastním inspektorátem práce, jelikož to bude zřejmě také jedno z kritérií pro její určení.

Považuji také za dobré zmínit, že ručitel však nevstupuje místo sankcionované právnické či fyzické osoby do povinnosti dle ustanovení § 141b odst. 1) písm. b) ZoZ, tj. nehradí pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a penále s tím související a pojistné na sociální zabezpečení včetně penále, které by

Podle zákona o zaměstnanosti ručí za úhradu pokuty v těchto případech právnická nebo fyzická osoba, které právnická nebo fyzická osoba, jež umožnila cizinci výkon nelegální práce podle § 5 písm. e) bodu 3, poskytla v rámci obchodního vztahu plnění jako subdodavatel přímo nebo prostřednictvím jiné osoby; stejně ručí i prostředník.

byla, v případě existence řádného pracovněprávního vztahu, sankcionovaná právnická či fyzická osoba povinná odvést dle jiných právních předpisů.

Dopady na příjmy ze státního rozpočtu

Jako jeden z dalších následků spáchání tohoto přestupku nebo správního deliktu právnickou či fyzickou osobou je omezení přístupu k finančním příspěvkům poskytovaným zaměstnavatelům ze státního rozpočtu podle zákona o zaměstnanosti.

Jedná se tak o některé příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti, tj. například investiční pobídky (§ 111 ZoZ), veřejně prospěšné práce (§ 112 ZoZ), účelná pracovní místa (§ 113 ZoZ) atd. Na tyto příspěvky nemá zaměstnavatel nárok po dobu tří let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým byla zaměstnavateli uložena pokuta za umožnění této nelegální práce.

Pokud zaměstnavatel nějaký z těchto příspěvků již obdržel, je povinen jej vrátit v případě, že do 12 měsíců po jeho poskytnutí nabude právní moci rozhodnutí o uložení pokuty za umožnění výkonu nelegální práce výše uvedeným způsobem. Také zákon o veřejných zakázkách zapracoval do podmínek pro možnost ucházet se o veřejné zakázky podmínku, že fyzická nebo právnická osoba nebyla za toto porušení v předchozích třech letech sankcionována.

MARIE ZIMÁKOVÁ
advokátní koncipientka, Accace Legal

Sankční směrnice v českém prostředí:

- ◆ Tzv. sankční směrnice se do českého právního řádu, zejména do zákona o zaměstnanosti, transponovala zákonem č. 1/2012 Sb.
- ◆ významná změna se týká například definice nelegální práce,
- ◆ důležité bylo také zavedení nového institutu ručení spoluodpovědnosti dodavatelů za uložení pokutu subdodavatelům v případě uložení pokuty oblastním inspektorátem práce (a následným rozhodnutím o ručení Úřadem práce) za umožnění výkonu nelegální práce cizinci bez platného povolení k pobytu